

HAPSc Policy Briefs Series

Vol 5, No 2 (2024)

HAPSc Policy Briefs Series

Greece in Antarctica: Exploring Novel Routes to Polar Engagement

Apostolos Tsiouvalas, Nikolaos Dimitrakopoulos

doi: [10.12681/hapscpbs.40787](https://doi.org/10.12681/hapscpbs.40787)

Copyright © 2024, Apostolos Tsiouvalas, Nikolaos Dimitrakopoulos

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Tsiouvalas, A., & Dimitrakopoulos, N. (2024). Greece in Antarctica: Exploring Novel Routes to Polar Engagement. *HAPSc Policy Briefs Series*, 5(2), 102–115. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.40787>

Greece in Antarctica: Exploring Novel Routes to Polar Engagement¹

Apostolos Tsiouvalas² & Nikolaos Dimitrakopoulos³

Abstract

Over the last few years, Antarctica has attracted the interest of a significantly increasing number of both state and non-state actors, serving as a physical and political arena that hosts a unique combination of socio-ecological developments. Ranging from the ongoing battle against climate change to more complex geopolitical and economic antagonisms arising from resource extraction and fishing, the frozen continent will undoubtedly enter mainstream political discourse with increased force in the coming years. This policy brief aims to explore Greece's developing relationship with Antarctica, building on the momentum of the first-ever official Greek expedition to the continent. After examining the status quo of established Greek-Antarctic relations, this brief attempts to decode the motives behind the recent intensification of Greece's Antarctic engagement, while also exploring proposals that could promote Greek geostrategic interests in the region.

Keywords: Greece, European Union, Antarctica, Antarctic Treaty, Antarctic Treaty System, international relations, international law, climate change.

Η Ελλάδα στην Ανταρκτική:

Εξερευνώντας Νέες Διαδρομές Ενασχόλησης με τους Πόλους

Απόστολος Τσιουβαλάς & Νικόλαος Δημητρακόπουλος

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια, η Ανταρκτική φαίνεται να προσελκύει το ενδιαφέρον ενός συνεχώς αυξανόμενου αριθμού κρατικών και μη κρατικών φορέων, αποτελώντας ένα φυσικό και πολιτικό οικοσύστημα που φιλοξενεί έναν μοναδικό συνδυασμό γεωπολιτικών και οικολογικών εξελίξεων. Από τις παγκόσμιους βεληνεκούς αλλαγές που ανακύπτουν λόγω της κλιματικής αλλαγής, έως τις πιο σύνθετες γεωπολιτικές και οικονομικές αντιπαραθέσεις που σχετίζονται με την εκμετάλλευση των ορυκτών πόρων και την αλιεία, η παγωμένη ήπειρος αναμένεται να αποκτήσει αυξημένη παρουσία στον κυρίαρχο πολιτικό λόγο τα επόμενα χρόνια. Η παρούσα Σύνοψη Πολιτικής αποσκοπεί στην ανάλυση της εξελισσόμενης σχέσης της Ελλάδας με την Ανταρκτική, αξιοποιώντας τη δυναμική που δημιούργησε η πρώτη επίσημη ελληνική αποστολή στην ήπειρο. Αφού εξετάσει το ισχύον καθεστώς των σχέσεων της Ελλάδας με την παγωμένη ήπειρο, η παρούσα μελέτη επιχειρεί να αποκωδικοποιήσει τα κίνητρα πίσω από την πρόσφατη ενίσχυση της ελληνικής παρουσίας στην Ανταρκτική, ενώ παράλληλα διερευνά προτάσεις που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην προώθηση των ελληνικών γεωστρατηγικών συμφερόντων στην περιοχή.

Keywords: Ελλάδα, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ανταρκτική, Συνθήκη της Ανταρκτικής, Σύστημα Συνθηκών της Ανταρκτικής, Διεθνείς Σχέσεις, Διεθνές Δίκαιο, Κλιματική Αλλαγή.

¹ To cite this paper in APA style: Tsiouvalas, A., & Dimitrakopoulos, N. (2024). Greece in Antarctica: Exploring Novel Routes to Polar Engagement. *HAPSc Policy Briefs Series*, 5(2), 102-115. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.40787>

² Research Associate, The Arctic Institute – Center for Circumpolar Security Studies, Washington D.C. / Research Fellow, Norwegian Centre for the Law of the Sea (NCLOS), Faculty of Law, UiT The Arctic University of Tromsø, Norway.

³ School of Political Sciences, Aristotle University of Thessaloniki, Greece.

Εισαγωγή

Το Δεκέμβριο του 2024 η Ελλάδα κατέκτησε ένα σημαντικό ορόσημο στην «πολική» της ατζέντα, στέλνοντας για πρώτη φορά ερευνητική ομάδα στην Ανταρκτική, αποτελούμενη από δύο επιστημότισσες του Πολυτεχνείου Κρήτης. Οι Ελληνίδες ερευνήτριες, μαζί με συναδέλφισσες/ους τους από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Μαυροβούνιο, επιβιβάστηκαν στο βουλγαρικό πλοίο «Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος» στο λιμάνι της Ουσουάια στην Αργεντινή, σηματοδοτώντας την επίσημη ένταξή τους στην 33η βουλγαρική αποστολή στην Ανταρκτική η οποία φιλοξενείται στη βουλγαρική βάση «Άγιος Κλήμης της Οχρίδας» (BNR, 2024). Η αποστολή τους περιλάμβανε δύο πειράματα τα οποία στόχευαν στη μελέτη των αναγκών και των επιπτώσεων που προκαλεί η απομόνωση σε καθεστώς ακραίων καιρικών συνθηκών στη σωματική και ψυχική υγεία, όπως αυτή των συμμετεχόντων σε τέτοιες αποστολές, καθώς και τις παραμέτρους που επηρεάζουν τη βιωσιμότητα/οικειότητα (habitability) των διαμενόντων σε ανάλογα ακραία περιβάλλοντα (TUC, 2025).

Αυτό το ιστορικό γεγονός δεν αποτέλεσε απλώς μία καινοτόμο επιστημονική αποστολή, αλλά και την πρώτη επίσημη παρουσία της Ελλάδας στην παγωμένη ήπειρο, μια περιοχή με σημαντική και ολοένα αυξανόμενη γεωπολιτική σημασία που διέπεται από ένα μοναδικό νομικό καθεστώς. Καθώς το παγκόσμιο ενδιαφέρον μετατοπίζεται ολοένα και περισσότερο προς στους πόλους, η πρώτη ελληνική εξόρμηση στην Ανταρκτική αποτελεί μια αδιαμφισβήτητη ευκαιρία για την επέκταση των επιστημονικών φιλοδοξιών της χώρας, ενώ παράλληλα δύναται να συμβάλει και να προωθήσει την εξωτερική πολιτική και τα γεωστρατηγικά της συμφέροντα στις πολικές περιοχές.

Η παρούσα Σύνοψη Πολιτικής αποτελεί, αφενός, μία απόπειρα σκιαγράφησης της υπάρχουσας σύνδεσης της Ελλάδας με τις υποθέσεις της Ανταρκτικής και, αφετέρου, μία διερεύνηση των πιθανών κινήτρων πίσω από την αύξηση του ελληνικού ενδιαφέροντος για περεταίρω ερευνητική εμπλοκή της χώρας στις εξελίξεις επί της παγωμένης ηπείρου.

Το Σύστημα Συνθηκών της Ανταρκτικής και η Επιστημονική Έρευνα στη «Γη του Κανενός»

Το επιστημονικό ενδιαφέρον γύρω από την συνολικότερη ύπαρξη και φύση της Ανταρκτικής μπορεί να πρωτοανιχνευθεί στην αρχαιότητα και συγκεκριμένα σε ορισμένους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους όπως ο Αριστοτέλης (384-322 π.Χ.), ο οποίος είχε διατυπώσει την εικασία και πεποίθηση πως οι φυσικοί νόμοι υπαγόρευαν την ύπαρξη μιας νότιας ηπείρου για να εξισορροπηθούν οι χερσαίες μάζες του βορείου ημισφαιρίου. Στα πλαίσια αυτής της υπόθεσης, ο Σταγειρίτης φιλόσοφος θα συνέδεε το βόρειο ημισφαίριο με τον αστερισμό της «Άρκτου», δίνοντας, κατά συνέπεια, το όνομα «Ανταρκτική» στην ήπειρο που τοποθετούσε στο αντίθετο άκρο της γης

(Αριστοτέλης, 2015, Βιβλίο 2, Κεφάλαιο 5). Αυτή η -υποθετική ακόμα κατά την αρχαιότητα- γη θα αποκτούσε αργότερα την ονομασία Terra Australis Incognita ("άγνωστη νότια γη") στη ρωμαϊκή και μεσαιωνική σκέψη, φτάνοντας μέχρι και τους χάρτες της «Εποχής των Ανακαλύψεων» (15ος-18ος αιώνας), η οποία σηματοδότησε και την αρχή της αντίστροφης μέτρησης μέχρι την, αναπόφευκτη από εκείνο το σημείο και έπειτα, ανακάλυψη της παγωμένης ηπείρου. Γίνεται έτσι σαφές πως ήδη από την ετυμολογική και γεωγραφική της σύλληψη, η Ανταρκτική είχε ιστορικά συλληφθεί ως ένας τόπος αντίθεσης, αινίγματος και απομόνωσης.

Παρότι σημαντικά μεγαλύτερη σε έκταση από την Ευρώπη και την Ωκεανία, λόγω των αντίξοων κλιματολογικών συνθηκών, της απομακρυσμένης θέσης της και, σε αντίθεση με το γεωγραφικό της αντίθετο, της απουσίας ιθαγενών πληθυσμών, η Ανταρκτική άρχισε να δέχεται κρατικά οργανωμένες ερευνητικές και αποικιακές αποστολές μόλις τον 19ο αιώνα. Αυτές οι αποστολές δημιούργησαν μια σειρά από πολιτικές εξελίξεις που σταδιακά άλλαξαν το καθεστώς της ηπείρου στη διεθνή πολιτική σκηνή. Μέχρι το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, επτά χώρες είχαν υποβάλει επίσημες εδαφικές διεκδικήσεις στην Ανταρκτική, με κάποιες από αυτές, όπως της Αργεντινής, της Χιλής και του Ηνωμένου Βασιλείου, να επικαλύπτονται, δημιουργώντας οικονομικές και πολιτικές εντάσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών. Αυτή η κατάσταση φάνηκε να δημιουργεί ιδιαίτερη ένταση και ανησυχίες στο παγκόσμιο διακρατικό στερέωμα και την, εύθραυστη ακόμα, μεταπολεμική ειρήνη κατά τα πρώιμα στάδια του Ψυχρού Πολέμου, μια περίοδο πολιτικής ρευστότητας και αστάθειας, οδηγώντας σταδιακά σε συζητήσεις για την επιτακτική ανάγκη δημιουργίας ενός πλαισίου διακυβέρνησης για τη μοναδική ακατοίκητη ήπειρο του πλανήτη.

Αυτός ο διάλογος, εμποτισμένος από τη μεταπολεμική πίεση για παγκόσμια σταθερότητα και ειρήνη, οδήγησε τελικά στη Συνθήκη της Ανταρκτικής (1959), που αποτελεί τη θεμέλια λίθο του Συστήματος Συνθηκών της Ανταρκτικής (ATS) και ένα ορόσημο στη διεθνή νομική και διπλωματική ιστορία του 20ού αιώνα. Η Συνθήκη της Ανταρκτικής δεν έθεσε ως στόχο της να επιλύσει τις εδαφικές κρατικές διεκδικήσεις στην ήπειρο αλλά να τις θέσει σε αναστολή, αποφεύγοντας δηλαδή τόσο την αναγνώριση όσο και την απόρριψή τους, καθιστώντας ταυτοχρόνως αδύνατη τη πραγματοποίηση καινούργιων διεκδικήσεων. Συνεπώς, ο πρωταρχικός στόχος της Συνθήκης ήταν, και παραμένει, να διασφαλίσει πως η Ανταρκτική θα χρησιμοποιείται αποκλειστικά για ειρηνικούς σκοπούς και επιστημονική έρευνα, με κάθε στρατιωτική δραστηριότητα να απαγορεύεται (Άρθρο I της Συνθήκης).

Οι αρχικοί υπογράφωντες της Συνθήκης της Ανταρκτικής ήταν τα δώδεκα κράτη που συμμετείχαν ενεργά στην έρευνα κατά το Διεθνές Γεωφυσικό Έτος του 1957–58 και στη διπλωματική διάσκεψη του 1959 στην Ουάσιγκτον. Έκτοτε, άλλες 46 χώρες έχουν προσχωρήσει στη Συνθήκη. Σύμφωνα με

το Άρθρο IX, παράγραφος 2, οι χώρες αυτές μπορούν να συμμετέχουν στις Διαβουλευτικές Συναντήσεις της Συνθήκης της Ανταρκτικής (ATCMs) εάν αποδείξουν το ενδιαφέρον τους για την Ανταρκτική διεξάγοντας "σημαντική ερευνητική δραστηριότητα" εκεί. Μέχρι σήμερα, δεκαεπτά από τις χώρες που προσχώρησαν έχουν αναγνωριστεί ως πληρούσες τα συγκεκριμένα κριτήρια, δημιουργώντας ένα σύνολο είκοσι εννέα Συμβουλευτικών Κρατών-Μελών (Secretariat of the Antarctic Treaty, 2024). Από την υπογραφή της Συνθήκης το 1959, το ATS έχει εξελιχθεί σε ένα συνεκτικό πλαίσιο διακυβέρνησης, περιλαμβάνοντας συμφωνημένα μέτρα, συμβάσεις, συνθήκες, συστάσεις, ψηφίσματα και πρωτόκολλα. Κομβικής σημασίας συστατικά-όργανα του ATS είναι το Πρωτόκολλο για την Περιβαλλοντική Προστασία της Ανταρκτικής (1991), η Συνθήκη για τη διατήρηση των Θαλάσσιων Πόρων της Ανταρκτικής (1980), και η Σύμβαση για τη Διατήρηση των Φωκίων της Ανταρκτικής (1972).

Συνολικά, το ATS έχει επιτυχημένα διασφαλίσει για περισσότερα από πενήντα χρόνια πλέον πως η Ανταρκτική αποτελεί μια γη αφιερωμένη στην ειρηνική συνύπαρξη, την συνεργασία και την επιστημονική έρευνα. Σύμφωνα με το Άρθρο II της Συνθήκης, η ελευθερία της επιστημονικής έρευνας και συνεργασίας είναι εγγυημένη, με τα επιστημονικά αποτελέσματα και τις παρατηρήσεις της έρευνας να διατίθενται ελεύθερα και ανοιχτά στους ενδιαφερόμενους. Ως εκ τούτου, κάθε κράτος-μέλος της Συνθήκης μπορεί να διεξάγει έρευνα στην Ανταρκτική, υπό την προϋπόθεση ότι τηρεί τις αρχές και τις κατευθυντήριες γραμμές της.

Η Πρώτη Επίσημη Επιστημονική Εμπλοκή της Ελλάδας στην Ανταρκτική: Ένα Σημαντικό Ορόσημο

Πώς εμπλέκεται όμως η Ελλάδα σε αυτό το πολιτικό και επιστημονικό καθεστώς διακυβέρνησης; Το ελληνικό ενδιαφέρον για την Ανταρκτική χρονολογείται τουλάχιστον πίσω στο 1987, όταν η χώρα προσχώρησε στη Συνθήκη της Ανταρκτικής στις 8 Ιανουαρίου 1987 και, λίγα χρόνια αργότερα, στο Πρωτόκολλο της Μαδρίτης στις 14 Ιανουαρίου 1998. Η Ελλάδα έχει επίσης προσχωρήσει στην Συνθήκη για τη Διατήρηση των Θαλάσσιων Πόρων της Ανταρκτικής (1980, CCAMLR), αλλά δεν έχει υπογράψει τη Σύμβαση για τη Διατήρηση των Φωκίων της Ανταρκτικής (CCAS), γεγονός που φαίνεται λογικό, δεδομένης της διαχρονικής έλλειψης ελληνικού κρατικού/ιδιωτικού ενδιαφέροντος για το κυνήγι φώκιας.

Ως υπογράφουσα χώρα, η Ελλάδα δεσμεύεται από τις αρχές του Συστήματος Συνθηκών της Ανταρκτικής (ATS), οι οποίες προάγουν τη διεθνή επιστημονική συνεργασία, απαγορεύουν τις στρατιωτικές δραστηριότητες και προστατεύουν το περιβάλλον της Ανταρκτικής μέσω της απαγόρευσης εξόρυξης πόρων για μη-επιστημονικούς σκοπούς και της ρύθμισης του μαζικού

τουρισμού⁴. Ωστόσο, η Ελλάδα είναι Μη-Συμβουλευτικό Μέλος της Συνθήκης της Ανταρκτικής. Παρόλο που έχει συμμετάσχει στο παρελθόν στις ετήσιες συμβουλευτικές συναντήσεις (ATCMs), δεν έχει δικαίωμα ψήφου, καθώς δεν έχει επιδείξει ακόμα την απαιτούμενη σημαντική επιστημονική δραστηριότητα, όπως την ίδρυση ερευνητικού σταθμού ή την πραγματοποίηση ουσιαστικών ερευνητικών αποστολών, όπως προβλέπεται από το Άρθρο ΙΧ, παράγραφος 2 της Συνθήκης.

Παρόλα αυτά, η συμμετοχή της Ελλάδας στην 33η βουλγαρική αποστολή στην Ανταρκτική έχει σημαντική συμβολική αξία, καθώς σηματοδοτεί την πρώτη επίσημη προσπάθεια της Ελλάδας να εμπλακεί στην επιστημονική έρευνα στην ήπειρο. Η οργανωτική δύναμη πίσω από την συγκεκριμένη πρωτοβουλία είναι η Ελληνική Εταιρεία Πολικών Ζωνών (ΕΛΕΠΟΖ), ένας ανεξάρτητος μη-κερδοσκοπικός επιστημονικός οργανισμός που στοχεύει στην προώθηση των ελληνικών συμφερόντων στην πολιτική έρευνα και την ενίσχυση του γεωστρατηγικού ρόλου της χώρας στις πολικές περιοχές. Η σύμπραξη του συγκεκριμένου οργανισμού με το Βουλγαρικό Ανταρκτικό Ινστιτούτο (BAI) κατέληξε το 2024 σε ένα μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ των δύο, μέσω του οποίου Έλληνες επιστήμονες θα έχουν την ευκαιρία να ταξιδέψουν και να πραγματοποιήσουν έρευνες στην παγωμένη ήπειρο για τα επόμενα πέντε χρόνια ως φιλοξενούμενοι της βουλγαρικής βάσης Σεντ Κλίμεντ Οχρίτσκι. Η συγκεκριμένη βάση βρίσκεται στο Νησί Λίβινγκστον, το οποίο ανήκει στον τομέα που ιστορικά διεκδικούν η Αργεντινή, η Χιλή και η Βρετανία. Το πενταετές πρότζεκτ, το οποίο ξεκίνησε με τη συμμετοχή δύο επιστημονισσών από το Πολυτεχνείο Κρήτης, έχει ταυτόχρονα προωθηθεί από τους Έλληνες κυβερνητικούς αξιωματούχους ως απόδειξη της ανάκαμψης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Σε αυτό το λογοθετικό σχήμα, η Ελλάδα φαίνεται να δεσμεύεται όλο και περισσότερο στην καθιέρωση μόνιμης επιστημονικής παρουσίας στην Ανταρκτική, ένας στόχος που έχει υπογραμμιστεί επανειλημμένα από την ΕΛΕΠΟΖ ως κομβικής σημασίας (Κωνσταντινίδης, 2025). Ως εκ τούτου, η ελληνική αποστολή στην Ανταρκτική κατασκευάζεται στον κυβερνητικό λόγο ως αδιαμφισβήτητη απόδειξη της διάθεσης και ικανότητας της χώρας να χρηματοδοτήσει και να υποστηρίξει ανάλογες μελλοντικές αποστολές οι οποίες θα μπορούσαν σταδιακά να τοποθετήσουν την Ελλάδα μεταξύ των παγκόσμιων ηγετών-χωρών στην επιστημονική έρευνα στην Ανταρκτική.

Εξετάζοντας το Ελληνικό Ενδιαφέρον για την Ανταρκτική: Κίνητρα και Συμφέροντα

Ποιο είναι, ωστόσο, το στρατηγικό κίνητρο πίσω από την πρώτη ελληνική παρουσία στην Ανταρκτική; Η απάντηση σε αυτήν την ερώτηση απαιτεί μια συνδυαστική προσέγγιση που

⁴ Manual of Regulations and Guidelines Relevant to Tourism and Non-Governmental Activities in the Antarctic Treaty area, adopted by ATCM XLIII through Decision 6 (2021).

περιλαμβάνει την κατασκευή μιας σειράς υποθέσεων οι οποίες είναι βασισμένες στη συνεκτική δόμηση του ευρύτερου γεωπολιτικού οικοσυστήματος εντός του οποίου δρα η Ελλάδα. Σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα ανάλυση έχει προσδιορίσει τρεις κεντρικούς τομείς ενδιαφέροντος που μπορούν να συμβάλλουν στην εξήγηση του αυξανόμενου ελληνικού ενδιαφέροντος και εμπλοκής στην Ανταρκτική: το επιστημονικό ενδιαφέρον καθαυτό, τις οικονομικές προοπτικές που συνδέονται με συμφέροντα σχετιζόμενα με την ελληνική ναυτιλία και τις ευρύτερες γεωπολιτικές στρατηγικές που καλείται να ακολουθεί η Ελλάδα ως μέλος των διακρατικών συμμαχιών της.

Ξεκινώντας με το ελληνικό ενδιαφέρον για την πολιτική επιστημονική έρευνα, είναι σημαντικό να σημειωθεί πως τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα παρουσιάζεται τόσο στον εθνικό αλλά και τον παγκόσμιο δημοσιογραφικό και πολιτικό λόγο ως ήδη πληγείσα από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής⁵. Το συγκεκριμένο ρεπερτόριο λόγου βασίζεται στην παρατήρηση πως η χώρα αντιμετωπίζει αυξανόμενη συχνότητα φυσικών καταστροφών κάθε χρόνο, όπως πλημμύρες και πυρκαγιές, που επηρεάζουν τόσο αστικές όσο και αγροτικές περιοχές, δημιουργώντας απώλειες σε ανθρώπινες ζωές ή/και περιουσίες. Αυτές οι επαναλαμβανόμενες καταστροφές έχουν θέσει το σημαίνον «κλιματική αλλαγή» στο κέντρο της πολιτικής συζήτησης, δίνοντας ώθηση σε φωνές που υπογραμμίζουν την εμφανή ανικανότητα του κρατικού μηχανισμού να μετριάσει αποτελεσματικά αυτούς τους κινδύνους και τονίζοντας την επείγουσα ανάγκη για αποφασιστική δράση προκειμένου να προστατευθούν οι πολίτες από ένα μέλλον που καθίσταται ολοένα και πιο αβέβαιο σε επίπεδο κλίματος. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η συμμετοχή στην επιστημονική δραστηριότητα της Ανταρκτικής—μια διαδικασία που μπορεί να προσφέρει ανεκτίμητα δεδομένα και ώθηση στην έρευνα για την κλιματική αλλαγή—έχει καταστεί λογικό και αναγκαίο μέρος της κυβερνητικής ατζέντας της Ελλάδας, δεδομένου πως οι παράκτιες χώρες, και ιδιαίτερα αυτές της Μεσογείου, βρίσκονται στο επίκεντρο των επιπτώσεων που προκαλούνται από την τήξη των πολικών πάγων, όπως η άνοδος της στάθμης της θάλασσας, οι πλημμύρες και η διάβρωση των ακτών (Tsiouvalas, 2022a).

Εκτός από το παραπάνω επιστημονικό ενδιαφέρον, δύναται να δημιουργηθεί και η υπόθεση πως η ελληνική πρωτοβουλία για περεταίρω εμπλοκή στις Ανταρκτικές υποθέσεις υποστηρίζεται και μπορεί να αποβεί ιδιαίτερος χρήσιμη για ορισμένα οικονομικά συμφέροντα συνδεδεμένα με την

⁵ Βλέπε, δύο από μια πληθώρα παραδειγμάτων: Κ. Μητσοτάκης: Η κλιματική αλλαγή είναι εδώ – Πρέπει να διαθέσουμε περισσότερα κονδύλια όσον αφορά στο ζήτημα της προσαρμογής (2024). ERT News, 13 Νοεμβρίου, <https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/politiki/k-mitsotakis-i-klimatiki-allagi-einai-edo-prepei-na-diathesoume-perissotera-kondylia-oston-afora-sto-zitima-tis-prosarmogis/>. Πρόσβαση 28 Ιανουαρίου 2025; Georgakopoulos T. (2021). The Consequences Of Climate Change In Greece. Dianeosis, 1 December, <https://www.google.com/search?q=The+Consequences+Of+Climate+Change+In+Greece&sourceid=chrome&ie=UTF-8>. Πρόσβαση 25 Ιανουαρίου 2025.

ελληνική ναυτιλία. Πιο αναλυτικά, είναι ευρέως γνωστό ότι η ναυτιλιακή βιομηχανία και ο τουρισμός είναι οι πιο σημαντικοί τομείς της ελληνικής εθνικής οικονομίας, με τους Έλληνες εφοπλιστές να κατατάσσονται πρώτοι στον κόσμο για τον ιδιόκτητο εμπορικό τους στόλο για πολλά συνεχόμενα χρόνια (UGS, 2022) και τη συνολική επίδραση της ναυτιλίας στο ΑΕΠ της χώρας να ανέρχεται κοντά στο 8% (Βέτας κ.ά, 2023). Επιπλέον, είναι επίσης γνωστό πως το ελληνικό κράτος παραδοσιακά συμβουλευεται και συνεργάζεται με τις ενώσεις των εφοπλιστών/πλοιοκτητών στη χάραξη πολιτικής αναφορικά με το διακρατικό εμπόριο, τη ναυτιλιακή νομοθεσία αλλά και τις δημόσιες δαπάνες για την έρευνα στα πλαίσια της σύνδεσης της ακαδημίας με την αγορά και τις επιχειρήσεις των οποίων σημαντικό μέρος ελέγχουν οι συγκεκριμένοι επιχειρηματίες και οι εταιρείες συμφερόντων τους. Ίσως το σημαντικότερο παράδειγμα που μπορεί να υπογραμμίσει κάποιος ως τεκμήριο υποστήριξης αυτής της παραδοσιακά ισχυρής σχέσης και συνεργασίας μεταξύ κράτους και πλοιοκτητών, λόγω της σημαίνουσας θέσης της ναυτιλίας στην ελληνική οικονομία, είναι η ρύθμιση της φορολογίας των πλοιοκτητών και των ναυτιλιακών εταιρειών δια συνταγματικών διατάξεων ήδη από το 1975 (συγκεκριμένα μέσω του άρθρου 107 του Συντάγματος)⁶. Γίνεται, συνεπώς, διακριτό πως το πλέγμα οικονομικών συμφερόντων και φυσικών/νομικών οντοτήτων που ονομάζεται σχηματικά στην παρούσα έρευνα «Έλληνες εφοπλιστές» συνδέεται και συνεργάζεται με το ελληνικό κράτος σε ορισμένους τομείς χάραξης πολιτικής.

Έχοντας αναφέρει τα παραπάνω, η σύνδεση της ελληνικής ναυτιλιακής βιομηχανίας με τις τρέχουσες εξελίξεις στην Ανταρκτική μπορεί αρχικά να εντοπιστεί στην αυξανόμενη παγκόσμια ζήτηση για επιχειρηματική εμπλοκή στα logistics και τις θαλάσσιες μεταφορές προς και από την ήπειρο, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων αλιείας, τουρισμού και ναυτιλιακών μεταφορών σχετιζόμενων με την έρευνα, οι οποίες συνδυαστικά αντιπροσωπεύουν μια εκτιμώμενη αγορά 180 δισεκατομμυρίων δολαρίων ετησίως (Stoeckl κ.ά, 2024). Με άλλα λόγια, ο αριθμός και ο τύπος των αλιευτικών, τουριστικών και ερευνητικών πλοίων που δραστηριοποιούνται στην Ανταρκτική αυξάνονται διαρκώς, μια τάση που, σε συνδυασμό με την τήξη των πολικών πάγων που διευκολύνει τη ναυσιπλοΐα γύρω από την ήπειρο, υποδεικνύει πιθανές ευκαιρίες για επενδύσεις για τα ελληνικά ναυτιλιακά συμφέροντα, τα οποία έχουν ήδη επιδείξει σημαντική εξωστρέφεια κοιτάζοντας και επιχειρώντας διαρκώς εκτός συνόρων (UGS, 20218). Δεν πρέπει λοιπόν να θεωρείται σύμπτωση πως η πρώτη ελληνική αποστολή στην Ανταρκτική υποστηρίζεται εν μέρει από τη ναυτιλιακή εταιρεία Laskaridis Maritime, έναν σημαίνοντα παίκτη της ελληνικής ναυσιπλοΐας, με ταυτόχρονη υποστήριξη από τα Υπουργεία Ανάπτυξης και Εξωτερικών της Ελλάδας και την Ειδική Μόνιμη

⁶ Αναλυτικά το άρθρο του Συντάγματος: <https://www.hellenicparliament.gr/vouli-ton-ellinon/topolitevma/syntagma/article-111/>.

Επιτροπή Περιβάλλοντος της Ελληνικής Βουλής (Aikaterini Laskaridis Foundation, 2025). Πέραν της εμπλοκής υπό συζήτηση, η συγκεκριμένη ναυτιλιακή εταιρεία φαίνεται να έχει έρθει το ίδιο χρονικό διάστημα σε συμφωνία με γνωστή Κινεζική αλιευτική εταιρεία προκειμένου να συνεργαστούν στη μεταφορά αλιευτικών προϊόντων προερχόμενα από τα νερά της Ανταρκτικής (ELNAVI, 2024). Η συγκεκριμένη σύνδεση και αλληλουχία γεγονότων φαίνεται να δύναται να υποστηρίξει την αρχική υπόθεση πως υπάρχει αυξανόμενο οικονομικό ενδιαφέρον από πλευράς Ελλήνων εφοπλιστών για την Ανταρκτική, κάτι το οποίο δύναται να λάβει επιπλέον ώθηση και από την περαιτέρω εμπλοκή του ελληνικού κράτους στην ήπειρο.

Τέλος, φαίνεται σημαντικό να σημειωθεί ότι, πέρα από τα συγκεκριμένα εθνικά, επιστημονικά και οικονομικά συμφέροντα που τροφοδοτούν την ανάγκη για μια ελληνική παρουσία στην Ανταρκτική, υπάρχουν και ορισμένα κίνητρα που προέρχονται από τις διεθνείς συμμαχίες της Ελλάδας και τη συλλογική γεωπολιτική στρατηγική τους. Ως κράτος-μέλος της ΕΕ, η Ελλάδα φαίνεται να προσπαθεί να ευθυγραμμιστεί με άλλες ισχυρές οικονομίες της ένωσης σε ό,τι αφορά την επιστημονική έρευνα, ενισχύοντας παράλληλα τη συνεργασία σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Η επιστημονική έρευνα προωθείται εδώ και δεκαετίες από τα αρμόδια όργανα της ΕΕ ως ισχυρό μέσο ενίσχυσης των σχέσεων μεταξύ των κρατών-μελών της, διαδικασία ιδιαίτερος σημαντική κατά τη διάρκεια δύσκολων περιόδων για την ενότητα και τη συνοχή της Ένωσης, όπως η σημερινή. Γίνεται λοιπόν σαφές πως προσπάθειες σαν την συγκεκριμένη συνάδουν με τις γενικές πολιτικές οδηγίες της Ένωσης σχετικά με την ανάγκη ενισχυμένης συνεργασίας των μελών της και για ενίσχυση του βιώσιμου και γόνιμου ανταγωνισμού μεταξύ τους σε κάθε τομέα της κοινωνικοοικονομικής ζωής.

Συνεχίζοντας, παρά το γεγονός ότι η ΕΕ δεν διαθέτει μια ενοποιημένη στρατηγική για την Ανταρκτική και δεν καθοδηγείται από ένα ενιαίο πλαίσιο για την εμπλοκή της στην ήπειρο, η τελευταία προσελκύει ολοένα και περισσότερο την προσοχή των Βρυξελλών λόγω των ιδιαίτερων συμφερόντων ορισμένων κρατών-μελών της, όπως της Γαλλίας, η οποία αποτελεί τη μόνη χώρα της Ένωσης με «παγωμένη» εδαφική αξίωση στην Ανταρκτική (Raspotnik και Østhagen, 2020). Τα συγκεκριμένα συμφέροντα, σε συνδυασμό με τις πιο συλλογικού χαρακτήρα επιδιώξεις της ένωσης, δημιουργούν ένα περιβάλλον εντός του οποίου δύναται κανείς να ξεχωρίσει ορισμένους αντικειμενικά προτεραιοποιημένους ενωσιακούς στόχους την ήπειρο.

Επιγραμματικά, ο πρώτος τομέας ενδιαφέροντος της ΕΕ στην Ανταρκτική σχετίζεται με τη δημιουργία και τη σύσφιξη των υπάρχοντων πολιτικών σχέσεων και του κλίματος διεθνούς συνεργασίας τόσο μεταξύ μελών, όσο και μεταξύ της ένωσης και των στρατηγικών εταίρων της. Έχοντας κάνει ήδη μερικές παρατηρήσεις για το πρώτο, η Κίνα φαίνεται να είναι ο κύριος δρώντας με τον οποίο η ΕΕ επιχειρεί να δημιουργήσει ένα κλίμα συνεργασίας και συνεννόησης, καθώς τόσο

οι δραστηριότητες της γύρω από την ήπειρο (αλιεία, μεταφορές κ.α.), όσο και η προϋπόθεση συναίνεσης για τη λήψη αποφάσεων εντός του ATS δημιουργούν την επιτακτική ανάγκη οι δύο υπερδυνάμεις να αναπτύξουν μια πιο σύνθετη διπλωματία βασισμένη στο σεβασμό των απόψεων και των αξιών αμφοτέρων (Dodds και Raspotnik, 2023). Με το ATS να λειτουργεί αποκλειστικά μέσω της εμπιστοσύνης και της συναίνεσης μεταξύ των Συμβουλευτικών Μελών του και την ΕΕ να διακηρύσσει πως τόσο οι αξίες αλλά και τα συμφέροντά της προστατεύονται μέσω της διαφύλαξης του υπάρχοντος μη-στρατιωτικοποιημένου, βασισμένου στη συνεργασία/συναίνεση και φιλικού προς το περιβάλλον status quo της ηπείρου, η ένωση φαίνεται πως πρέπει να αναλάβει ενεργότερο ρόλο στη διαμεσολάβηση των εντάσεων και του κλίματος αναθεώρησης που φαίνεται να δημιουργούν οι παγκόσμιες γεωπολιτικές εξελίξεις εντός του ATS (πόλεμος στην Ουκρανία, Μέση Ανατολή κλπ.) (Bloom, 2024).

Τέλος, η ΕΕ έχει ήδη εκφράσει την πολιτική της πρόθεση να ανελιχθεί σε ηγέτιδα της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, με τη συμμετοχή των μελών της στην επιστημονική έρευνα και τις δραστηριότητες στην Ανταρκτική να αποτελεί σημαντικό βήμα για την επίτευξη αυτού του στόχου, καθώς μεγάλο ποσοστό των δεδομένων για την κλιματική αλλαγή προέρχεται από έρευνες που διεξάγονται στην ήπειρο. Σημειώνεται δε ότι η δημιουργία θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών (MPAs) στα ύδατα της ηπείρου βρίσκεται στο επίκεντρο του οράματος της ΕΕ για την Ανταρκτική, αντιπροσωπεύοντας τόσο την προσπάθεια για προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και του οικοσυστήματός της, όσο και τον περιορισμό των δραστηριοτήτων στρατηγικών ανταγωνιστών της, όπως η Κίνα και η Ρωσία, οι οποίοι έχουν αντιδράσει αρνητικά σε τέτοιες προσπάθειες κατά το παρελθόν και έχουν χαρακτηριστεί από στρατηγικούς εταίρους της ένωσης ως αδιαφορούντες για τους διεθνείς περιβαλλοντικούς κανονισμούς (Raspotnik και Østhagen, 2020). Η παραπάνω πρόθεση, σε συνδυασμό με την πολιτική ανάγκη για ενίσχυση του κλίματος συνεργασίας με τους τελευταίους, φαίνεται να δημιουργεί σταδιακά ένα πιο συνεκτικό ευρωπαϊκό όραμα για την παγωμένη ήπειρο, όπου η προστασία των θαλάσσιων και χερσαίων οικοσυστημάτων θα αποτελούν κομμάτι της ευρύτερης προσπάθειας διασφάλισης της παγκόσμιας ειρήνης, ασφάλειας και συνεργασίας που οφείλει καταστατικά να προωθεί το ATS και φιλοδοξεί να εκπροσωπεί με τη διπλωματική της στάση η ΕΕ.

Απόκτηση Καθεστώτος Συμβουλευτικού Μέλους

Μαζί με τα προαναφερθέντα στρατηγικά συμφέροντα, γίνεται ξεκάθαρο πως το πιο σημαντικό πλεονέκτημα της συμμετοχής ενός κυρίαρχου κράτους στο Σύστημα Συνθηκών της Ανταρκτικής (ATS), και ο τελικός στρατηγικός στόχος της Ελλάδας, είναι η απόκτηση του καθεστώτος του

Συμβουλευτικού Μέλους. Τα κριτήρια για την απόκτηση του καθεστώτος Συμβουλευτικού Μέλους σύμφωνα με την Συνθήκη της Ανταρκτικής καθορίζονται στο Άρθρο IX. Σύμφωνα με αυτή τη διάταξη, ένα κράτος μπορεί να αποκτήσει το καθεστώς Συμβουλευτικού Μέλους αν αποδείξει το ενδιαφέρον του για την Ανταρκτική μέσω της διεξαγωγής «ουσιαστικής επιστημονικής ερευνητικής δραστηριότητας». Η Συνθήκη παρέχει δύο παραδείγματα για το πώς μπορεί να αποδειχθεί αυτό το ενδιαφέρον: με την ίδρυση ερευνητικού σταθμού ή με την αποστολή επιστημονικής αποστολής στην ήπειρο (Άρθρο IX, παράγραφος 2). Επιπλέον, το Πρωτόκολλο της Μαδρίτης περιλαμβάνει νομοθεσία σχετικά με την απόκτηση καθεστώτος Συμβουλευτικού Μέλους, τονίζοντας πως πριν εξεταστεί η αίτηση ενός κράτους για ανάληψη του καθεστώτος Συμβουλευτικού Μέλους, το κράτος πρέπει να έχει «επικυρώσει, αποδεχτεί, εγκρίνει ή προσχωρήσει στο Πρωτόκολλο» και να έχει εγκρίνει όλα τα ουσιαστικά Παραρτήματα του Πρωτοκόλλου, όπως ορίζεται στην Απόφαση 4 του 2005 (Άρθρο 22.4). Ένα κράτος που υποβάλλει αίτηση πρέπει να ενημερώσει την κυβερνητική αρχή που ασκεί καθήκοντα θεματοφύλακα (depository government), τις Ηνωμένες Πολιτείες εν προκειμένω, ότι πιστεύει πως πληροί τα κριτήρια για το καθεστώς Συμβουλευτικού Μέλους και να καταθέσει τα αποδεικτικά στοιχεία για τις παρελθούσες και προγραμματισμένες επιστημονικές του δραστηριότητες (Gray και Hughes, 2016). Στη συνέχεια, η κυβερνητική αρχή διανέμει αυτές τις πληροφορίες στα ήδη υπάρχοντα Συμβουλευτικά Μέλη για την ανασκόπησή τους και η αίτηση συζητείται στην επόμενη σύνοδο της ATCM, όπου η απόφαση λαμβάνεται με συναίνεση. Σημειώνεται ότι η Συνθήκη δεν έχει καταφέρει να ενσωματώσει έναν επίσημο τυπικό μηχανισμό για να αξιολογεί αν τα ήδη καθιερωμένα Συμβουλευτικά Μέλη συνεχίζουν να διεξάγουν «ουσιαστική επιστημονική έρευνα». Ωστόσο, το 2017, στην 42η σύνοδο της ATCM στο Πεκίνο, το ATS υιοθέτησε τις επικαιροποιημένες οδηγίες υπό την Απόφαση 2 για το καθεστώς Συμβουλευτικού Μέλους, που καθορίζει μια πιο σαφή και λεπτομερή διαδικασία για τους μελλοντικούς υποψηφίους. Σήμερα, για να προαχθεί ένα κράτος στην τάξη του Συμβουλευτικού Μέλους, απαιτείται μια αυξημένα σύνθετη διαδικασία εξέτασης της επιστημονικής σχέσης του κράτους με την Ανταρκτική, εξετάζοντας την επιστημονική παρουσία της χώρας τα τελευταία 10 χρόνια στην ήπειρο, τη συνεισφορά της στην επιστημονική πρόοδο, τις λογιστικές λεπτομέρειες κ.ά., προκειμένου τα υπάρχοντα Συμβουλευτικά Μέλη να εγκρίνουν την προαγωγή του με συναίνεση (Hughes, Gray και Ager, 2024).

Δύσκολα μπορεί κανείς να ισχυριστεί πως η συμμετοχή των δύο Ελληνίδων επιστημονισσών στην βουλγαρική αποστολή θα πληρούσε από μόνη της το κριτήριο της «ουσιαστικής επιστημονικής έρευνας», καθώς η διεξαγωγή περιστασιακής και περιορισμένης έρευνας είναι κοινή πρακτική για αρκετά κράτη που δεν έχουν καθεστώς Συμβουλευτικού Μέλους. Ενώ η διαδικασία προαγωγής σε

Συμβουλευτικό Μέλος ακολουθεί ορισμένα αντικειμενικά επιστημονικά κριτήρια και προδιαγραφές που περιγράφονται από το ATS, φαίνεται να επηρεάζεται παράλληλα από τις ευρύτερες γεωπολιτικές εξελίξεις και τις συμμαχίες που διαμορφώνονται σε όλο τον κόσμο. Το πιο πρόσφατο παράδειγμα αυτής της αντιφατικής συνύπαρξης διαφορετικών κριτηρίων είναι η απόρριψη των αιτήσεων τόσο του Καναδά όσο και της Λευκορωσίας, που φαίνεται να συνδέεται άμεσα με την ρωσο-ουκρανική σύγκρουση και τα διαμορφωμένα από αυτή στρατόπεδα. Στην περίπτωση της Λευκορωσίας, αρκετά Συμβουλευτικά Μέλη ανέφεραν ότι η ανατολικοευρωπαϊκή χώρα δεν πληρούσε ακόμα τις επιστημονικές απαιτήσεις του Άρθρου IX (2), ενώ στην περίπτωση του Καναδά, η Ρωσία και η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας διατύπωσαν παρόμοιες κρίσεις. Με άλλα λόγια, φαίνεται ότι η απόρριψη της αίτησης της Λευκορωσίας οδήγησε στην πολιτικά φορτισμένη απόρριψη της αίτησης του Καναδά (Hughes, Gray και Ager, 2024). Παρόλο που αυτή η πολιτική κατάσταση δεν δείχνει να επηρεάζει άμεσα τις Ανταρκτικές φιλοδοξίες της Ελλάδας, δεν χωρά αμφιβολία πως αντικατοπτρίζει τις σύνθετες πολιτικές δυναμικές και αντιθέσεις που υποκρύπτει το φαινομενικά «μη πολιτικό» και ειρηνικό περιβάλλον της Ανταρκτικής. Συνεπώς, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι, πέρα από την διεξαγωγή ουσιαστικής έρευνας και την εκπλήρωση των αντικειμενικών επιστημονικών κριτηρίων που υποδεικνύει το ATS, η πολιτική υποστήριξη που προέρχεται από τα υπάρχοντα Συμβουλευτικά Μέλη αποτελεί εξίσου κρίσιμο συστατικό προκειμένου ένα Μη-Συμβουλευτικό Μέλος να επιδιώξει την προαγωγή του.

Αγναντεύοντας το Πολικό Μέλλον της Ελλάδας

Η πρώτη επίσημη παρουσία της Ελλάδας στην Ανταρκτική σηματοδοτεί την αρχή ενός νέου κεφαλαίου στη συμμετοχή της στις πολικές περιοχές. Καθώς οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής γίνονται ολοένα και πιο εμφανείς στη Μεσόγειο και τα συμφέροντα της χώρας στους πόλους αναπτύσσονται ταχύτατα, η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ανταρκτική έρευνα μοιάζει τόσο επίκαιρη όσο και αναγκαία. Συμβάλλοντας στις παγκόσμιες επιστημονικές προσπάθειες, η Ελλάδα μπορεί να ενισχύσει την κατανόησή της γύρω από τις κλιματικές εξελίξεις και να αναπτύξει στρατηγικές για την προστασία των -περισσότερο από ποτέ- ευάλωτων οικοσυστημάτων της. Αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει το πρώτο βήμα-ορόσημο για περαιτέρω συμμετοχή σε «ουσιαστική επιστημονική έρευνα» στην τελευταία ακατοίκητη ήπειρο του πλανήτη, έρευνα η οποία αναμφίβολα αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την πολιτική εξέλιξη της Ελλάδας στην περιοχή.

Βέβαια, το ελληνικό ενδιαφέρον για τις πολικές περιοχές δεν είναι καινούργιο. Τα τελευταία χρόνια η χώρα έχει προσπαθήσει να ενισχύσει τη συμμετοχή της στις υποθέσεις της Αρκτικής, αναγνωρίζοντας τη γεωπολιτική και περιβαλλοντική σημασία της περιοχής (Tsiouvalas, 2022b). Αν

και η αίτηση της Ελλάδας το 2015 για απόκτηση καθεστώτος παρατηρητή στο Συμβούλιο της Αρκτικής δεν ήταν επιτυχής, η συνολικότερη εμπειρία ανέδειξε τη σημασία του στρατηγικού σχεδιασμού και της διεθνούς συνεργασίας. Αυτή η αρκτική εμπειρία δύναται, συνεπώς, να αποτελέσει οδηγό πλοήγησης στο διπλωματικό περιβάλλον της Ανταρκτικής για την Ελλάδα. Βέβαια, για να μεγιστοποιήσει την επιρροή της στο συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα πρέπει να επενδύσει στις επιστημονικές-ερευνητικές υποδομές και να καλλιεργήσει συνεργασίες με εγνωσμένου κύρους πολιτικά ερευνητικά ιδρύματα. Ενισχύοντας τις εξελισσόμενες δραστηριότητές της στην Αρκτική και μέσω του αυξανόμενου ενδιαφέροντος των Ελλήνων εφοπλιστών σε αμφοτέρους τους πόλους, η Ελλάδα μπορεί να αναπτύξει μια συνεκτική στρατηγική για τη συμμετοχή της στις υποθέσεις της Ανταρκτικής, εστιάζοντας στην έρευνα, την καινοτομία και τη διεθνή συνεργασία.

Για να αξιοποιήσει, όμως, αυτή την πρόσφατη δυναμική της συμμετοχής της στην έρευνα επί της Ανταρκτικής, η Ελλάδα πρέπει να δεσμευτεί εντονότερα σε στρατηγικό σχεδιασμό και δημόσιες επενδύσεις. Αυτές περιλαμβάνουν την δημιουργία επίσημων κρατικών φορέων υπεύθυνων για την προώθηση της έρευνας στην Ανταρκτική (π.χ. ένα ελληνικό κρατικό πολιτικό ινστιτούτο), αφοσίωση σημαντικού αριθμού δημόσιων πόρων και κεφαλαίων για τη δημιουργία μόνιμης ερευνητικής παρουσίας στην Ανταρκτική προκειμένου να υποστηρίξει και να συντηρήσει τις υποδομές, την τεχνολογία και το προσωπικό που θα στελεχώνουν αυτή την αποστολή και, τέλος, την εντονότερη διπλωματική εμπλοκή με τις πολιτικές διεργασίες που προβλέπει η Συνθήκη της Ανταρκτικής (ετήσια συνέδρια ATCM, CEP κ.α.). Δημιουργώντας, συνεπώς, διεθνείς συνεργασίες και βασιζόμενη στις εμπειρίες της στην Αρκτική, η Ελλάδα μπορεί σταδιακά να εδραιωθεί ως σημαντικός παίκτης στην πολιτική έρευνα και την περιβαλλοντική διακυβέρνηση. Σε έναν κόσμο όπου οι τοπικές προκλήσεις λαμβάνουν ολοένα και περισσότερο παγκόσμια δυναμική, η πρώτη αποστολή της Ελλάδας στην Ανταρκτική προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία για τη χώρα προκειμένου να συμβάλει στη διατήρηση και προστασία των πιο εύθραυστων περιοχών του πλανήτη, ενώ παράλληλα πλοηγείται και εκπαιδευεται στις πολιτικές γεωπολιτικές περιπλοκότητες. Αυτά τα «βήματα προόδου», όπως χαρακτηριστικά τα περιέγραψε η Υπουργός Ανάπτυξης (Ράπτη, 2025) της Ελλάδας, φαίνεται να αποτελούν μόλις την αρχή του ευρύτερου σχεδίου «να υψωθεί η ελληνική σημαία στον Νότιο Πόλο» (Νικολόπουλος, 2024).

References

Aikaterini Laskaridis Foundation (2025). Greek participation in a research expedition to Antarctica with the support of Laskaridis Shipping Co.Ltd. Aikaterini Laskaridis Foundation, 7 Ιανουαρίου, <https://www.laskaridisfoundation.org/en/nea-anakinosis-el-en/i-elliniki-symmetochi-se-erevnitiki-apostoli-stin-antarktiki-me-ti-stirixi-tis-laskaridis-shipping-co-ltd/>. Πρόσβαση 22 Ιανουαρίου 2025.

- Aristotle (2015). *Meteorology*. Jazzybee Verlag, translated by E. W. Webster.
- Bloom, E. (2024). *Ukraine Conflict Likely to Intrude on Antarctic Diplomacy*. Polar Points, 15 Μαΐου, <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/no-28-ukraine-conflict-likely-intrude-antarctic-diplomacy>. Πρόσβαση 22 Ιανουαρίου 2025.
- BNR (2024). *Greek scientists will be part of the Bulgarian Antarctic expedition for the first time*. Bulgarian National Radio, 21 Δεκεμβρίου, <https://bnr.bg/en/post/102062659/greek-scientists-will-be-part-of-the-bulgarian-antarctic-expedition-for-the-first-time>. Πρόσβαση 28 Ιανουαρίου 2025.
- Dodds, K. & Raspotnik, A. (2023). *Antarctica: What role for the European Union? In-Depth Analysis Requested by the AFET Committee*. https://www.fni.no/getfile.php/13174801689073848/Filer/Publikasjoner/EXPO_IDA%282023%29702589_EN.pdf. Πρόσβαση 28 Ιανουαρίου 2025.
- ELNAVI Newsletter (2024). *Lavinia group and the Chinese group Liaoyu establish a Joint Venture company for building 2 + 2 new ships trading fishing products*. ELNAVI Monthly Shipping Review, 9 December, <https://elnavi.gr/en/shippings-news/1690-lavinia-group-and-the-chinese-group-liaoyu-establish-a-joint-venture-company-for-building-2-2-new-ships-trading-fishing-products>. Πρόσβαση 28 Ιανουαρίου 2025.
- Georgakopoulos, T. (2021). *The Consequences Of Climate Change In Greece*. Dianeosis, 1 Δεκεμβρίου, <https://www.dianeosis.org/en/2021/12/the-consequences-of-climate-change-in-greece/#:~:text=Most%20of%20the%20consequences%20will,in%20all%20areas%20of%20Greece>. Πρόσβαση 25 Ιανουαρίου 2025.
- Gray, A. & Hughes K. (2016). *Demonstration of “substantial research activity” to acquire consultative status under the Antarctic Treaty*. *Polar Research* 35(1).
- Hughes K, Gray A. & Ager B. (2024). *Attainment of consultative status by parties to the Antarctic Treaty: past, present and future*. *The Polar Journal* 14(2): 560-591.
- Raspotnik A. & Østhagen A. (2020). *The European Union in Antarctica: An Emerging Area of Interest?*. The Arctic Institute, 18 August, <https://www.thearcticinstitute.org/european-union-antarctica-emerging-area-interest/>. Πρόσβαση 29 Ιανουαρίου 2025.
- Secretariat of the Antarctic Treaty, *Decision 2 (2017) - ATCM XL - CEP XX*, Beijing. <https://www.ats.aq/devAS/Meetings/Measure/653>.
- Silver, A. (2022). *Russia and China Accused of Blocking Antarctic Role for Canada*. Research Professional News, 16 June, <https://www.researchprofessionalnews.com/rrnews-world-2022-6-russia-and-china-accused-of-blocking-antarctic-role-for-canada/>. Πρόσβαση 22 Ιανουαρίου 2025.
- Silver, A. (2023). *Ukraine Freezes Belarus Out of Antarctic Research Work*. Research Professional News, 23 June, <https://www.researchprofessionalnews.com/rr-news-world-2023-6-ukrainefreezes-belarus-out-of-antarctic-research-work/>. Πρόσβαση 22 Ιανουαρίου 2025.
- Stoeckl, N. et.al. (2024). *The value of Antarctic and Southern Ocean ecosystem services*. *Nature Reviews Earth & Environment* 5: 153–155.
- Tsiouvalas, A. & Dimitrakopoulos, N. (2025) *Greece's Inaugural Antarctic Foray: A New Chapter in Polar Engagement*. The Arctic Institute – Center for Circumpolar Security Studies, 28 Ιανουαρίου, <https://www.thearcticinstitute.org/greeces-inaugural-antarctic-foray-new-chapter-polar-engagement/>. Πρόσβαση 29 Ιανουαρίου 2025.
- Tsiouvalas, A. (2022). *An ‘Arctic Strategy’ for Greece? Paving the Way from the Mediterranean to the Pole*. *HAPSc Policy Briefs Series* 3(1): 150-159.
- Tsiouvalas, A. (2022). *Towards A Greek Arctic Policy? The Pathway for a Mediterranean State to the Arctic*. The Arctic Institute, 6 Σεπτεμβρίου, <https://www.thearcticinstitute.org/towards-greek-arctic-policy-pathway-mediterranean-state-arctic/>. Πρόσβαση 23 Ιανουαρίου 2025.
- TUC (2025). *TUC at the Forefront of Architectural Research in Antarctica!*. Technical University of Crete, 17 Ιανουαρίου, <https://www.tuc.gr/en/university/in-the-spotlight/item/tuc-at-the-forefront-of-architectural-research-in-antarctica>. Πρόσβαση 28 Ιανουαρίου 2025.

- UGS (2018). Press release: Η Ένωση Ελλήνων Εφοπλιστών Αποκτά Ιδιότητα Μέλους στο Οικονομικό Συμβούλιο της Αρκτικής. Union of Greek Shipowners, 5 Δεκεμβρίου, [Ugs.gr/gr/press-releases/2018/η-ένωση-ελλήνων-εφοπλιστών-αποκτά-ιδιότητα-μέλους-στο-οικονομικό-συμβούλιο-της-αρκτικής/](https://www.ugs.gr/gr/press-releases/2018/η-ένωση-ελλήνων-εφοπλιστών-αποκτά-ιδιότητα-μέλους-στο-οικονομικό-συμβούλιο-της-αρκτικής/). Πρόσβαση 29 Ιανουαρίου 2025.
- UGS (2022) Characteristics of the Greek-owned fleet. Union of Greek Shipowners, Μάρτιος 2022, <https://www.ugs.gr/en/greek-shipping-and-economy/greek-shipping-and-economy-2022/characteristics-of-the-greek-owned-fleet/>. Πρόσβαση 22 Ιανουαρίου 2025.
- Άρθρο 107: (Προστασία κεφαλαίων εξωτερικού και ειδική οικονομική νομοθεσία) <https://www.hellenicparliament.gr/vouli-ton-ellinon/to-politevma/syntagma/article-111/>.
- Βέτας, Ν. και άλλοι, Η Συμβολή της Ναυτιλίας στην ελληνική οικονομία: Προοπτικές και Προκλήσεις (Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, 2023).
- Κωνσταντινίδης, Σ. (2025). Ομιλία Συμεών Κωνσταντινίδη στην Επιτροπή Περιβάλλοντος της Ελληνικής Βουλής για την πρώτη αποστολή ερευνητριών στην Ανταρκτική από το Πολυτεχνείο Κρήτης με την ευγενική χορηγία της ΛΑΣΚΑΡΙΔΙΣ shipping co. Ltd. <https://www.facebook.com/1843543979/videos/1349113929427645/>. Πρόσβαση 28 Ιανουαρίου 2025.
- Μητσοτάκης, Κ.: Η κλιματική αλλαγή είναι εδώ – Πρέπει να διαθέσουμε περισσότερα κονδύλια όσον αφορά στο ζήτημα της προσαρμογής (2024). ERT News, 13 Νοεμβρίου, <https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/politiki/k-mitsotakis-i-klimatiki-allagi-einai-edo-prepei-na-diathesoume-perissotera-kondylia-oston-afora-sto-zitima-tis-prosarmogis/>. Πρόσβαση 28 Ιανουαρίου 2025.
- Νικολόπουλος, Κ. (2024). “Να υψωθεί η ελληνική σημαία στην Ανταρκτική” – Η πρώτη επίσημη επιστημονική αποστολή από την Ελλάδα. Enikos, 30 Δεκεμβρίου, <https://www.enikos.gr/society/na-ypsothei-i-elliniki-simaia-stin-antarktiki-i-proti-episimi-elliniki-epistimoniki-apostoli/2289379/>. Πρόσβαση 23 Ιανουαρίου 2025.
- Ράπτη, Ζ. (2025) Η Ελλάδα κάνει βήματα μπροστά στην διεθνή έρευνα που πραγματοποιείται στην Ανταρκτική. EPT News, 2 Ιανουαρίου, <https://www.ertnews.gr/eidiseis/z-rapti-i-ellada-kanei-vimata-mprosta-stin-diethni-ereyna-pou-pragmatopoiείται-stin-antarktiki/>. Πρόσβαση 23 Ιανουαρίου 2025.